

بررسی رابطه هوش هیجانی با انتظار از ازدواج دانشجویان

عرفان طالبی^۱، علی اکبر صلاحی^۲

^۱ دانش آموخته کارشناسی روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد واحد یادگار امام (ره).

^۲ استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر ری.

نام نویسنده مسئول:

عرفان طالبی

چکیده

هدف: پژوهش حاضر باهدف تعیین رابطه هوش هیجانی^۱ با انتظار از ازدواج^۲ دانشجویان انجام شد.

روش: این پژوهش از نوع همبستگی است که با هدف بنیادی انجام شده است. جامعه آماری شامل ۵۰ نفر از دانشجویان (۳۱ دختر و ۱۹ پسر) رشته‌ی روانشناسی دانشگاه آزاد واحد شهر ری است روش غیرتصادفی (دردسترس) انتخاب شده‌اند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه هوش هیجانی گریوز و پرسشنامه انتظار از ازدواج mes بوده است. یافته: بین هوش هیجانی و انتظار از ازدواج رابطه غیر مسقیم برقرار است به طوری که افزایش هوش هیجانی سبب کاهش انتظار ایده آل گرایانه از ازدواج می شود. نتیجه گیری: هوش هیجانی که شامل شناخت و کنترل عواطف و هیجان‌های خود است. نقش مهمی در انتظار از ازدواج به عنوان اولین گام برای تشکیل خانواده که مهم ترین رکن جامعه است دارد.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، انتظار از ازدواج، دانشجویان، خانواده.

^۱ Intelligence quotient

^۲ Expecting a marriage

مقدمه

مفهوم هوش، تارخچی طولانی دارد، شاید به اندازه ی خود انسان قدمت داشته باشد. هوشبهر^۳، نمره ای است که از یکی از چندین تست متفاوت که برای اندازه گیری هوش وجود دارد حاصل می شود (گنجی، ۱۳۸۴). توجه روان شناسان روی جنبه های شناختی هوش مثل حافظه وحل مسئله متمرکز بود در حالیکه مفهوم هوش شناختی بسیار محدود است، چرا که بعضی از مردم از نظر تحصیلات دانشگاهی با استعداد هستند اما درعین حال از نظر اجتماعی و روابط بین فردی فاقد مهارت های لازم هستند (هفت لنگ و همکاران، ۱۳۹۸). دیدوید و کسلر^۴، هوش را به عنوان ظرفیت کلی فرد برای عمل هدفمندانه، تفکر منطقی و برخورد موثر با محیط خود تعریف کرد (محمودیان و همکاران، ۱۳۹۶). رابرت ثرندایک^۵، اصطلاح “هوش اجتماعی”^۶ را برای توصیف توانایی درک و مدیریت دیگران به کار برد. ریشه های هوش هیجانی در همین مفهوم هوش اجتماعی ثرندایک قرار می گیرد (رضایی، درتاج، مهرعلیان). هوش هیجانی یکی از شاخه های هوش است هوش احساسی یا هوش هیجانی شامل شناخت و کنترل عواطف و هیجان های خود است (دانیل گلن، ۱۹۹۵). انطباق شخص با محیط پیرامونش هم از عناصر شناختی و هم از عناصر غیر شناختی تشکیل می شود، عناصر غیر شناختی هوش، شامل هیجان و عوامل شخصی واجتماعی است، که برای موفقیت فرد در زندگی ضروری است. (محمدی، ۱۳۸۷) شخصی که هوش هیجانی بالایی دارد، سه مؤلفه هیجان ها را به طور موفقیت آمیزی با یکدیگر تلفیق می کند: مؤلفه شناختی، مؤلفه فیزیولوژیکی و مؤلفه رفتاری (خلعتبری؛ قربان شیرودی و حسینی و بیات، ۱۳۹۵)

ازدواج، به عنوان اولین گام برای تشکیل نهاد خانواده، به معنی درهم آمیختن دو چشم انداز، دو تاریخچه و ارزشها و جهانبینی بیهای متفاوت است. در واقع ازدواج اولین و مهمترین مرحله در چرخه زندگی خانوادگی است که در آن انتخاب همسر صورت می گیرد و موفقیت در دیگر مراحل زندگی به موفقیت در این مرحله بستگی دارد (پاشیب، ۱۳۹۱)

در دهه های اخیر، تغییر در الگوهای ازدواج، بی رغبتی به ازدواج، ازدواج در سنین بالا و یا ازدواج نکردن به طور کلی، افزایش چشمگیری داشته است، امروزه مسئله ازدواج در کشور ایران، با توجه به فرهنگ دینی و سنتی حاکم، ویژگی های خاص خود را دارد. کشور ایران، در مرحله گذار از سنت و ورود به مدرنیته است که با تغییرات اجتماعی و فرهنگی وسیعی در همه پدیده های اجتماعی از جمله ازدواج و همسرگزینی روبه روست. این تغییرات موجب شده مردان و زنان نگرش نوینی به پیوند زناشویی و ازدواج داشته باشند و آن را نه فقط رابطه جنسی و تولید مثل بلکه وسیله ای برای به وجود آوردن زندگی توأم با عشق و همدلی بدانند (افروز، ۱۳۹۰)

نگرش فرد به ازدواج شیوه فکر و احساس کردن او در مورد ازدواج است از دیدگاه روانشناسان اجتماعی، نگرش فرد نسبت به یک شیء به صورت ناگهانی و بدون هیچ گونه فعل و انفعالاتی شکل نمی گیرد، بلکه اتخاذ و شکل گیری نگرشی خاص می تواند نتیجه عوامل مختلف باشد و در طول زمان صورت گیرد امروزه در امر ازدواج، به انتظارات، ادراکات و نگرش به ازدواج، به عنوان پدید های شناختی و ذهنی، توجه خاصی می شود؛ چرا که تحریف این استانداردها می تواند به آشفتگی زندگی زناشویی بیانجامد. (نجاریان و همکاران، ۱۳۹۳).

علوی بروجردی (۱۳۹۳) در طی پژوهش های خود دریافت که کنترل هیجانات و کنترل تکانه از عوامل موثر بر افزایش رضایتمندی اعضا خانواده است.

(عطاری و همکاران، ۱۳۸۵) پژوهشی نشان داده شد که تفاوت در درک افراد و نگرش آنها به ازدواج به سه مقوله سن، شرایط عاطفی و شرایط مادی فرد متقاضی ازدواج بستگی دارد.

ویلیامز^۷ (۲۰۱۴) در مطالعه خود دریافت که بین گروههای مختلف جوانان و بزرگسالان در مناطق شهر نشین و روستایی ایلات میشیگان آمریکا، روستائینان و شهرنشینان، زن و مرد، در مورد اهمیت ازدواج توافق وجود دارد اما در برخی مسائل نیز تفاوت آشکاری بین گروهها وجود داشت، برای مثال، گرایش به همخانگی در بین شهرنشینان پذیرفته تر بود، حال آنکه روستائینان شدیداً آن را مردودی دانستند و برای ازدواج کردن فشار اجتماعی بیشتری تحمل می کردند. به علاوه، تجربه تحولات صنعتی و اجتماعی باعث شده که نسل جوان تر دیدگاه شخصی مدرنتری نسبت به موضوع ازدواج داشته باشند و دخالت خانواده در ازدواجشان را محدودتر کنند.

³ intelligence⁴ David Wexler⁵ Thorndik⁶ social intelligence⁷ Williams

فلوت^۸ (۲۰۰۷) معتقدند که نگرش به ازدواج نیز ممکن است از تجارب شخصی با یک شریک، یا مشاهده پدر و مادر، و یا با تماشای روند معاشقه آنها شکل گرفته باشد که مثبت یا منفی بودن نوع نگرش شک لگرفته بر باورها و رفتارهای افراد در مورد روابط آینده تأثیر می گذارد. بنابر این باتوجه به مطالب نظری و پژوهشی عنوان شده هدف اصلی پژوهش حاضر تعیین رابطه بین هوش هیجانی و انتظار از ازدواج است.

روش

این پژوهش با توجه به هدف و کاربرد از نوع پژوهش های بنیادی میباشد. روش بررسی پژوهش انواع همبستگی است که یکی از انواع روش های تحقیقی، توصیفی غیر آزمایشی می باشد. در این تحقیق رابطه ی میان متغیرها بر اساس هدف تحقیق تحلیل می گردد. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان مجرد دختر و پسر رشته ی روانشناسی در مقطع کارشناسی دانشگاه آزادشهر تهران واحد یادگار امام شهر ری که در سال تحصیلی ۱۳۹۷ - ۱۳۹۸ مشغول به تحصیل بوده اند انتخاب شده است. ۵۰ نفر از دانشجویان (۳۱ دختر و ۱۹ پسر مجرد) را به روش غیر تصادفی (در دسترس) انتخاب شد در پژوهش حاضر برای تجزیه و تحلیل داده ها در سطح آمار توصیفی از فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از روش آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون با استفاده از نسخه ۱۶. spss انجام شد.

ابزار

پرسشنامه هوش هیجانی گریوز^۹

آزمون هوش هیجانی مورد استفاده در این تحقیق توسط برادبری و گریوز (۲۰۰۴) ساخته شده است و توسط گنجی (۱۳۸۴) ترجمه و اعتباریابی شده است. این آزمون شامل ۲۸ ماده است که بر اساس مقیاس ۶ درجه ای لیکرت نمره گذاری می شود، و چهار مولفه خود آگاهی، خود مدیریتی، آگاهی اجتماعی و مدیریت رابطه را می سنجد و یک نمره کلی هوش هیجانی نیز به دست می دهد. نمره بالاتر از ۸۰ نشان دهنده هوش هیجانی بالا و نمره پایین تر از ۶۰ نشان دهنده هوش هیجانی پایین است. برای تعیین روایی، این آزمون به همراه آزمون هوش هیجانی بار-ان در یک گروه ۹۷ نفری اجرا شد که ضریب همبستگی در سطح ۰/۹۹ معنی دار بود (گنجی، ۱۳۸۴). در بررسی گنجی (۱۳۸۴) ضرایب پایایی مولفه های هوش هیجانی به ترتیب برابر با ۰/۷۳، ۰/۷۸، ۰/۷۶ و ۰/۷۶ بود. به علاوه آزمون در گروه ۲۸۴ نفری دیگر (۱۱۵ پسر، ۱۳۹ دختر) فقط یکبار اجرا شد و ضریب پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۸ بود.

پرسشنامه انتظار از ازدواج جونز و نلسون^{۱۰}:

برای بررسی انتظارات آزمودنی ها از ازدواج، از مقیاس انتظار از ازدواج (MES) استفاده شد مقیاس انتظار از ازدواج که توسط جونز و نلسون در سال ۱۹۹۶ ساخته شد یک ابزار چند بعدی و دارای سه عامل مجزا و مرتبط انتظارات بدبینانه، واقع گرایانه و ایده آلگرایانه می باشد که انتظارات افراد نسبت به ازدواج را اندازه گیری می کند. این پرسشنامه حاوی ۴۰ گزاره است. پاسخ دهندگان از مقیاس ۵ درجه ای لیکرت از ۱ کاملاً مخالفم تا ۵ کاملاً موافقم استفاده می کنند. به طور کلی نمرات پایینتر نشان دهنده انتظارات بدبینانه از ازدواج و نمرات بالاتر نشان دهنده انتظار ایده آل گرایانه از ازدواج است. نمراتی که در حد وسط هستند انتظارات واقع گرایانه را نشان می دهند. تحقیق نیلفروشان و همکاران (۱۳۸۹) روایی و پایایی ابزار مورد تایید قرار گرفته است و پایایی ضریب آلفای کرونباخ برای کل ۰/۸۸ گزارش شده است.

⁸ Fallot

⁹ Bradberry- Greaves' Emotional Intelligence

¹⁰ Marriage Expectancy Scale

یافته ها

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار، واریانس

متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس
هوش هیجانی	۸۰/۷۶	۱۲/۰۸	۱۴۶/۰۶۴
انتظار از ازدواج	۱۵۴/۳۸	۱۷/۸۰	۳۱۷/۰۹۶

مطابق جدول ۱ میانگین نمرات خام پرسشنامه هوش هیجانی ۸۰/۷۶، انحراف معیار ۱۲/۰۸ و مقدار واریانس ۱۴۶/۰۶۴، میانگین نمرات خام پرسشنامه انتظار از ازدواج ۱۵۴/۳۸، انحراف معیار ۱۷/۸۰ و مقدار واریانس ۳۱۷/۰۹۶ گزارش شده است.

جدول شماره ۲ همبستگی هوش هیجانی با انتظار از ازدواج

ضریب همبستگی	سطح معناداری
-۰/۳۴۰	۰/۰۱۶

مطابق جدول فوق ضریب همبستگی بین این دو متغیر -۰/۳۴۰- که ضریب منفی نشان دهنده رابطه غیر مسقیم دومتغیر است به طوری که افزایش هوش هیجانی سبب کاهش انتظار ایده آل گرایانه از ازدواج می شود. سطح معناداری برابر ۰/۰۱۶ است و از مقدار ۰/۰۵ کمتر است پس در سطح خطای ۹۵ درصد فرض صفر رد و فرضیه محقق تایید شد.

بحث و نتیجه گیری

انتظار از ازدواج یا نگرش فرد به ازدواج نقش بسیار مهم و قابل توجهی در انتخاب همسر دارد؛ این نگرش ها و پیشینه های ذهنی در واقع عامل مهمی در انتخاب و تعیین ملاک ها و فیلترهای ذهنی انسان ها چه زن و مرد در انتخاب شریک زندگی خود است با توجه به فرهنگ سنتی و مبتنی بر چارچوب های خانواده در گذشته دختر و پسر توانایی چندانی در انتخاب شریک زندگی نداشته و این مسئولیت بر عهده خانواده و بزرگ ترها بود اما با گذشت زمان و قرار گرفتن در زمان کنونی که دخالت خانواده ها در امر ازدواج به طور چشم گیری کاهش پیدا کرده و تصمیم گیرنده خود جوان است نقش نگرش به ازدواج و انتظاراتی که جوانان از همسر آینده و رابطه زناشویی دارند بسیار مهم است. و در عصر حاضر فرایند ازدواج و طلاق پرسمان اصلی پژوهش ها در حوزه علوم اجتماعی و روانشناسی خانواده است. هوش هیجانی شامل شناخت و کنترل عواطف و هیجان های خود است. با توجه به پژوهش فوق و تایید وجود رابطه بین هوش هیجانی و انتظار از ازدواج با توجه به اهمیت ازدواج و اثرگذاری هوش هیجانی به عنوان یکی از عوامل موثر در انتظار از ازدواج و نهایتا ازدواج و تشکیل بنیاد خانواده نقش به سزایی در انتخاب درست و صحیح همسر داشته باشد (بروجردی علوی، ۱۳۹۳)

با توجه به تایید فرضیه این پژوهش به چند راهکار برای تقویت هوش هیجانی به اختصار اشاره می شود:

۱- توجه کردن: افرادی که هوش هیجانی بالایی دارند در لحظه متوجه احساساتشان می شوند. آن ها همچنین دقیقا می دانند که احساساتشان در چه مرحله ای قرار دارند و اینکه با کدام عضو بدن آن را احساس می کنند و در حال حاضر این احساسات را با چه شخصی در میان می گذارند. احتمالا می توانید تصور کنید که آگاهی داشتن از این مسائل تا چه اندازه می تواند روی واکنش های شما منعکس شود و عواقب آن را تحت تأثیر قرار دهد. (رایانی، ۱۳۹۴)

۲- افزایش خود آگاهی: تقویت هوش هیجانی فرآیندی است که درون شما اتفاق می افتد و در ابتدا با آگاهی ای که نسبت به خودتان کسب می کنید آغاز می شود. شما پیش از آنکه بتوانید ارتباط موثر، پربار و قدرتمندی با سایرین برقرار کنید باید قادر باشید خودتان را درک کنید (رایانی، ۱۳۹۴).

۳- مسئولیت پذیر: برای تقویت هوش هیجانی باید مسئولیت پذیری خودانگیزه را در خود تقویت کنید، چرا که احساسات و اعمال فرد نشأت گرفته از خود است (رایانی، ۱۳۹۴).

۴- محیط هوش: هیجان مانند اکثر مولفه های روانشناختی بخشی اکتسابی و بخش وراثتی است برای این اساس محیط با اثرگذاری بر بخش اکتسابی می تواند در ارتقا هوش هیجانی موثر باشد که پژوهش ویلیامز نیز این مورد را تایید می کند (رایانی، ۱۳۹۴).

۵-۶ خانواده: ریگوو همکاران معتقدند که نگرش به ازدواج نیز ممکن است از تجارب شخصی با یک شریک، یا مشاهده پدر و مادر، و یا با تماشای روند معاشقه آنها شکل گرفته باشد که مثبت یا منفی بودن نوع نگرش شکل گرفته بر باورها و رفتارهای افراد در مورد روابط آینده تأثیر می گذارد (رایانی، ۱۳۹۴).

حال با در نظر گرفتن تمام این عوامل تأثیرگذار، چنانچه وضعیت و آمارهای ازدواج در کشور بررسی شود، مشخص خواهد شد که عواملی از قبیل عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دست به دست هم داده تا ما هر سال شاهد کاهش آمار ازدواج و افزایش طاق در کشورمان باشیم. برای نمونه، براساس آخرین آمار منتشر شده از سوی سازمان ثبت احوال کشور، در سال ۱۳۹۳، نسبت به سال ۱۳۹۲، میزان طاق ۳/۴ درصد افزایش یافته و ثبت ازدواج نیز در کشور ۶/۷ درصد کاهش یافته است، این در حالی است که یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفر نیز در کشور در گذر از سن ازدواج هستند، همچنین ۱۱ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر در کشور در سن ازدواج قرار دارند، اما تاکنون برای تشکیل خانواده اقدام نکرده اند (خوشکاب، ۱۳۹۲).

امید است این پژوهش گامی در جهت ارتقارزش مفهوم ازدواج صحیح و تشکیل خانواده محکم وجامعه سالم باشد. درپایان پیشنهاد می شود که رسانه ملی هنرمندان ودستگاه های آموزشی وسیاست گذاران بخش پرورشی نظام های آموزشی به دنبال اجرای برنامه هایی برای واقع بینی جوانان درموضوع ازدواج کنند. وهمچنین سایر محققان درآینده به رابطه هوش هیجانی به عنوان یک متغیر مهم بر انتظار از شغل، سبک های فرزند پروری، تعارضات شخصیتی و... توجه کرده ودر سطح وسیع تری از جامعه پژوهش حاضر تعمیم نتایج صورت گیردتوجه به رشد روز افزون استفاده از شبکه های مجازی نقش این شبکه ها واثرا آنها بر انتظار از ازدواج وهوش هیجانی مورد بررسی قرار بگیرد.

منابع و مراجع

- [۱] افروز، غلامعلی، ۱۳۹۱، روانشناسی رابطه، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- [۲] برادبری، تراویس، و گریوز، جین، ۲۰۰۵. هوش هیجانی (مهارت ها و آزمون ها). ترجمه مهدی گنجی، ۱۳۸۴. تهران: نشر ساوالان.
- [۳] بروجرودی علوی، م؛ اشرفی، رزمیان، م. (۱۳۹۳) روابط خانوادگی از منظر تفسیر المیزان، نشریه اندیشه علامه طباطبایی، دوره ۱، شماره ۱، ۵۱-۷۰
- [۴] خلعتبری، جواد و قربان شیروودی، شهره و حسینی، سید محمود و بیات، یعقوب، ۱۳۹۵، تعیین اثر بخشی آموزش هوش هیجانی و مهارت های اجتماعی هیجانی بر سلامت عمومی، شادکامی و انگیزه پیشرفت دانش آموزان پسر. ، چهارمین همایش ملی مشاوره و سلامت روان، قوچان، ، ، <https://civilica.com/doc/620798>
- [۵] خوشکاب، م، (۱۳۹۲)، بررسی اثربخشی آموزش مفاهیم دینی (توکل، صبر، نماز، دعا و بخشش) بر رضایت مندی زناشویی و سازگاری زناشویی، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی بالینی، دانشکده پردیس روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد
- [۶] عطاری، یوسفعلی؛ امان الهی فرد، عباس؛ مهرابی زاده، مهناز . (۱۳۸۵). بررسی رابطه ی ویژگی های شخصیتی و عوامل فردی و خانوادگی با رضایت زناشویی در کارکنان اداره های دولتی شهر اهواز. مجله ی روان شناسی و علوم تربیتی، شماره ۶
- [۷] رایانی، لیلا، ۱۳۹۴، بررسی رابطه هوش هیجانی با برآورده شدن نیاز ها (تئوری انتخاب) با رضایت مندی شغلی در تحویلداران بانک مسکن، کنفرانس بین المللی علوم انسانی، روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران، ، ، <https://civilica.com/doc/436194>
- [۸] رضائی، محمد، درتاج، فریبرز، مهرعلیان، ابراهیم. (۱۳۹۵). رابطه هوش هیجانی بار - آن و مؤلفه های آن با دین داری نوجوانان. فصلنامه روان شناسی تربیتی، ۱۲(۴۲)، ۷۹-۱۰۲. doi: 10.22054/jep.2016.7384
- [۹] گلمن، دانیل. ۱۹۹۵. هوش هیجانی. ترجمه نسرين پارسا. ۱۳۸۳ چاپ سوم، تهران: انتشارات رشد. هومن، حیدرعلی. (۱۳۷۳)
- [۱۰] محمودیان، سید محمد، علیزاده، حمید، پزشک، شهلا، برجعلی، احمد، فرخی، نور علی. (۱۳۹۶). رویکرد آدلر-گلاسر به اختلال نافرمانی مقابله ای: مطالعه مروری نظاممند. *روانشناسی افراد/استثنایی*. 2018. doi: 10.22054/jpe.2018.7(28), 199-214. 32688. 1788
- [۱۱] هفت لنگ، فاطمه، ابراهیمی، محمد اسماعیل، زمانی، نرگس، صاحبی، علی. (۱۳۹۸). بررسی رابطه شدت نیازهای اساسی در نظریه گلاسر با رضایت از زوجیت، سلامت روان و بهزیستی روانی دانشجویان متأهل. فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، ۱۴(۴۷)، ۳۸-۲۳.
- [۱۲] نجاریان، بهمن و اصغری مقدم، محمد علی. (۱۳۹۳). روانشناسی مرضی (تالیف ساراسون)، جلد دوم، تهران، رشد
- [13] Bar- on, R. (1999). The emotional quotient inventory (EQ-I): A test of emotional
- [14] intelligence. Toronto: Multi-Health System.
- [15] Bar- on, R. (2000). The handbook of emotional intelligence. San Fran Cisco. JossyBass Books.
- [16] Fallot, R. D. (2007). *Spirituality and religion in recovery: some current issues*. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 30; 261-270.
- [17] Gardner, H. (1983). *Frames of Mind*. New York: Basic books
- [18] Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence :Why it can matter more than IQ*. New York, Bantam Books
- [19] Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*, New York, Bantam Books.
- [20] Mayer, J. D. , and Salovey, P. (1995). Emotional intelligence and the construction and regulation of feelings. *Applied & preventive Psychology*. 4(3), 197-208.
- [21] Mayer, J. D. , Salovey, P. , & Caruso, D. R. (2001). *Technical manual for the MSCEIT V. 2.0*. Toronto, Canada MHS.
- [22] Mohammadi D, Torabi S, Gharaei B. The Relationship between Coping Styles and Emotional Intelligence in Students . *IJPCP*. 2008; 14 (2) :176-183
- [23] Thorndike, E. L. (1920). Intelligence and its uses. *Harper's Magazine*, 140, P. P. 222-235